

Fellázadt életvilág

KÖNYVKRITIKA - LXVI. évfolyam, 35. szám, 2022. szeptember 2.

Miszlivetz Ferenc, Sümegi István, Szabó Gábor, Szommer Ildikó, Tokaji Nagy Erzsébet: Daliás idők – Ó, azok a '80-as évek! Kortárs Könyvkiadó – Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete, Budapest, 2022, 351 oldal, 5000 Ft

Az egészében is érdekes és figyelemreméltó könyv vitathatatlanul legérdekesebb fejezete A szakkollégiumi mozgalom jelene és jövője címmel 1987. október 30. és november 1. között Velemben megtartott megbeszélés jegyzőkönyvezett felszólalásainak válogatása, melyet a szakkollégium egykori diákja, ma a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézet kutatója, Sümegi István készített. Sümegi a fejezet címeként az egyik résztvevő, Bába Iván első nap elhangzott felszólítását választotta, mely úgy hangzott, hogy „Kellene már csinálni egy jó kis demokráciát, mert az idő lassan elszáll felettünk”. Az ironikus de sürgető felszólítás megtetszett Németh Zsoltnak, aki a megbeszélés másnapján kinagyítva kifüggesztette a mondatot az előadóterem falára.

Ez év nyár elején, június 18-án Velemben, a Szent Koronát 1945-ben pár napra vendégül látó, szépen felújított Stirling-villában találkoztak a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskolán 1987-ben alakult Németh László Szakkollégium alapítói és hallgatói. A főiskola azóta átalakult, a szakkollégium megszűnt. A mostani találkozó alkalmat adott a rendszerváltás egyik, ma még feltáratlan előzménye, a szakkollégiumi hálózat és mozgalom történetének felelevenítésére, melyet a találkozó alkalmából kiadott különleges kötet jelenít meg az alapítást követően több mint harminc év után. A műfaját tekintve besorolhatatlan könyvben van tanulmány, vannak interjúk, a Velemben 1987-ben rendezett szakkollégiumi találkozó hozzászólásainak jegyzőkönyvi bejegyzései, visszaemlékezések, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában csonkán megmaradt titkos jelentések és a Németh László Szakkollégiumról a korabeli sajtóban megjelent híradások. A kötet végén található a szakkollégiumi mozgalom létrejöttének, valamint a rendszerváltozás éveinek fontosabb történéseit felsoroló krónika, melynek kezdő eseménye a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Rajk László Szakkollégiumának 1970-es alapítása, és záró eseménye az 1990. március 25. és április 8. között megrendezett szabad választások két fordulója.

A vegyes műfajú írások sorozatát Miszlivetz Ferenc tanulmánya vezeti be, melyben a szerző önéletrajzi és a szakkollégium-történeti narratívákba ágyazva mutatja be a rendszerváltozás mámorában több évtizedes Csipkerózsika-álmából felébredt magyarországi civil társadalmi mozgalmak eseményeit.

Az egészében is érdekes és figyelemre méltó könyv vitathatatlanul legérdekesebb fejezete A szakkollégiumi mozgalom jelene és jövője címmel 1987. október 30. és november 1. között Velemben megtartott megbeszélés jegyzőkönyvezett felszólalásainak válogatása, melyet a szakkollégium egykori diákja, ma a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézet kutatója, Sümegi István készített. Sümegi a fejezet címeként az egyik résztvevő, Bába Iván az első nap elhangzott felszólítását választotta, mely úgy hangzott: „Kellene már csinálni egy jó kis demokráciát, mert az idő lassan elszáll felettünk.” Az ironikus, de sürgető felszólítás megtetszett Németh Zsoltnak, aki a megbeszélés másnapján kinagyítva kifüggesztette a mondatot az előadóterem falára.

A találkozón az akkor már recsegő-ropogó pártállam képviselőjében részt vett Nagy Imre, a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi Bizottságának titkára, aki egymagában testesítette meg mindazt,

ami ellen a találkozón egybegyűltek tiltakoztak. A velemi villa halljában ott voltak a mai politikai vezető garnitúra akkor még szakkollégista státuszú tagjai, köztük Orbán Viktor, aki a KISZ Központi Bizottságának titkára színe előtt kijelentette, hogy „nem normális emberi létezési közeg, amiben vagyunk” (70.). Miszlivetz Ferencsel vitába keveredve Nagy Imre félig fenyegetődzve, félig kétségbeesve végül azt mondta, hogy „ahol ennek az egészek a léte megkérdőjeleződik, ott van egy szükségszerű határ” (71.).

A jegyzőkönyvezett felszólalásokból kitűnik, hogy a jelenlévők bátran átlépték ezt a határt. A szabadság, az önszerveződés, az önfelszabadítás lebírhatatlan vágya elmosta bennük a félelmet az óriástól, melyről egyébként akkor már lehetett tudni, hogy lábai agyagból vannak. Nagy Andor – ma Magyarország nagykövete Bécsben – találóan „lázas életvilágnak” nevezte a szakkollégiumi mozgalmat, melynek egyetemista és főiskolás résztvevői valósággal lubickoltak a határon túli szabadság intellektuális gazdagságában, hallgatták és megvitatták a demokratikus ellenzék soraiból hívott tudós előadók tabudöntőgető előadásait. A szakkollégisták valósággal itták Szabó Miklós, Litván György, Vajda Mihály, Simon Róbert és társaik szavait, melyek rést ütöttek az 1956-os forradalom, a zsidóként megbélyegzettek, a határon túl élő magyarok, a Szovjetunió által túsul ejtett Közép-Európa, s benne a magyar társadalom titkait őrző falakon.

Előszavában Miszlivetz Ferenc hangsúlyozza, hogy a rendszerváltozás hosszan tartó folyamat volt, mely a szakkollégiumi mozgalom felívelésének évében, 1987-ben jelentősen felgyorsult. 1987 és 2012 között sok víz folyt le a Velemhez közeli Gyöngyösön. A daliás idők, mint egykor a fényes szelek, elmúltak. Itt maradt azonban a kérdés, melyet Marlene Dietrichnél jobban senki sem fogalmazhat meg ma sem: „Hova tűnt a sok virág, / mely ott nyílt a réten, / Hova tűnt a sok virág, / velük mi lett?”